
مدرسه کیوتو در گذر زمان

www.ketab.ir

سرشناسه	: گودرزی، مرتضی، -
عنوان و نام پدیدآور	: مدرسه کیوتو در گذر زمان: الگویی برای پیوند شرق و غرب / مؤلف: مرتضی گودرزی
مشخصات نشر	: تهران: نشر علمی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۳۱۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: فلسفه ژاپنی
موضوع	: مکتب کیوتو
رده بندی کنگره	: B۵۲۴۱/گ۹م۴ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۱۹۹/۵۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۱۶۳۹۶

خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۶۴۶۰۶۶۷ فکس: ۶۶۴۶۰۶۶۱

مدرسه کیوتو در گذر زمان

الگوی برای پیوند شرق و غرب

مرتضی گودرزی

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۷۰۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۳۱۳-۰

مرکز بخش: انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - شهدای ژاندارمری - پلاک ۱۰۳

تلفن تماس جهت دریافت کتاب در منزل یا محل کار: ۱۲ و ۵۱۱-۶۶۴۶۰۷۲-۶۶۴۶۳۰۷۲

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
بخش اول: معرفی مدرسه کیوتو.....	۱۷
تاریخچه و شکل گیری مکتب کیوتو.....	۱۹
فلسفه ژاپنی در جهان و جایگاه مدرسه کیوتو.....	۲۴
انضای اصلی مدرسه ی کیوتو به ترتیب نسل.....	۳۱
انضای پیوسته مدرسه کیوتو.....	۳۴
تنوع دیدگاه ها، اعضای مدرسه کیوتو.....	۳۶
بخش دوم: روش ششم.....	۳۹
روش مدرسه کیوتو.....	۴۱
مراحل اندیشه پردازی نیشیدایاما در مدرسه کیوتو.....	۴۲
رویکرد فلسفی مدرسه کیوتو.....	۴۵
بخش سوم: آموزه های مدرسه کیوتو.....	۵۷
انسان شناسی مدرسه ی کیوتو.....	۵۹
بهره گیری از آموزه های سنت شرقی و زمینه شرقی تصور عدم مطلق.....	۶۱
انتولوژی (Ontology) در مقابل موانتولوژی (Meontology).....	۶۹
ذهن، ماده و روش شناسی شک.....	۷۴
مکان یابی عدم مطلق در نظر نیشیدا.....	۸۴
روش شناسی دیالکتیکی مدرسه کیوتو: نقد تانابه از «جایگاه عدم مطلق».....	۹۲
وجود، عدم، و شونتتا (تُهیت) با تفسیر نیشیتانی.....	۹۵

- جهان دولایه‌ی اوادا: افق‌های زبان‌شناختی در گستره‌ی تهی ۹۹
- ذهنیت‌گرایی ۱۰۱
- مفهوم شوتایسی و خاستگاه آن ۱۰۲
- «عدم ذهنی» بنیادین ۱۰۶
- فاهی: تجربه ۱۱۰
- بخش چهارم: مواجهات سیاسی ۱۱۸
- مخاهدات سیاسی ۱۲۰
- جنگ بر سر کلمات نیشیدا و کلی‌گرایی دو پهلو ۱۲۳
- یادداشت‌های رسمیما ۱۳۰
- بعد از جنگ: چرخش فرا ملیسم ۱۳۲
- بخش پنجم: مدرسه کیوتو و «مکان» شورانه به غرب ۱۳۶
- نیشیدا و غرب ۱۳۸
- نظریه آموزش یا گشتار ۱۳۹
- درهای گشوده مدرسه کیوتو ۱۴۱
- مدرسه کیوتو و تعامل با فلسفه اروپا و آلمان ۱۴۱
- مدرسه کیوتو و هیدگر ۱۴۵
- ملی‌گرایی هیدگر و اعضای مدرسه کیوتو ۱۴۸
- «وجود» هیدگر و «مکان» نیشیدا ۱۴۹
- غلبه بر مدرنیته ۱۵۲
- بخش ششم: افق آینده ۱۵۴

میراث چندفرهنگی مدرسه کیوتو	۱۵۶
میان یا ورای شرق و غرب	۱۵۶
نگاه غرب	۱۶۱
چشم انداز آینده	۱۶۵
بقای مدرسه کیوتو	۱۶۵
مدرسه کیوتو جدید	۱۶۷
قابلیت بازادایم مدرسه‌ی کیوتو برای گفتگوی شرق و غرب	۱۶۸
منابع	۱۷۴

مقدمه

در حالیکه راپن در دوره‌ی احیاگری میجی، مدرن می‌شد، در معرض سیلاب ناگهانی و برتنه‌ای نظم و تکنولوژی غربی قرار گرفته بود. از نظر بسیاری از روشنفکران، رویاها و آرزوهای سنتی در تماس با غرب حل شده بود. در محافل فلسفی، اشتیاق اولیه به تجربه‌گرایی و اثبات‌گرایی، در مواجهه‌ی تغییر، خیلی زود جای خود را به اضطراب و نگرانی داد. ژاپن پی برد که نه تنها دستاوردهای غربی بلکه معضلات غرب را نیز به درون مرزهای خود وارد کرده است. تازه‌واردان و ریتنه اینک، با مسائل لاینحل فرهنگ و تمدن، جهت‌گیری اخلاقی و ابزارهای مادی روبرو شده بودند، فرایندی که در ژاپن بیشتر به صورت از دست دادن همیشه‌ای تجربه می‌شد نه بحران پیشرفت (Feenberg, 1995: Ch. 9).

فیلسوفان به یافتن راه حل‌هایی برای معضلات غرب با حضور در غرب محکوم شده بودند. در سال‌های اولیه‌ی قرن حاضر، آنها در آنجا پاسخ‌های گوناگونی به آنچه که به نحوگسترده‌ای، توخالی بودن ماتریالیسم عقلگرا تلقی می‌شد، یافتند. خود-نقادی غربی همراه با تردیدهایی در مورد جریان مدرنیته شدن در ژاپن، در این سرزمین طنین انداخته بود. توسل به اعتبار سنت در مقابل جامعیت عقل مدرن، دیگر قابل قبول نبود. در ژاپن نیز،

ذهنیت فردی و مستقل بر حق شناخت خود اصرار داشت و دیگر کورکورانه به گذشته‌ای که به سرعت در حال ناپدید شدن بود، تسلیم نمی‌شد. بنابر این، نوع دیگری از جامعیت که با ارزش‌های معنوی سازگار بوده و بر شواهد خود پایبند باشد، لازم بود. در این میان، مفهوم «تجربه» در کانون این تلاش‌ها برای نوزایش معنوی قرار می‌گرفت. این مفهوم بیانگر جامعیتی غنی‌تر و فراگیرتر از عقل بود و نویدبخش پیوندی مدرن با فرسنگ سنت و میراث دینی و اخلاقی بود. به نظر می‌رسید حرکت از توجیه عقیدتی به تجربه، آزادی شناختی یعنی ماهیت مدرنیت را بدون قربانی کردن ارزش حفظ کند. مدرسه کیوتو و یا به تعبیری عملگراتر، جنبش کیوتو در راستای چنین تفکری شکل گرفت.

شاید به نظر برسد ایشیا یارو و تانابه هاجیمه، بنیانگذاران مدرسه کیوتو، چهره‌های گذشته‌وری باشند، اما این شخصیت‌ها و اعضای دیگر مدرسه کیوتو همچنان نفوذ خردمندانه و جامع‌ای ژاپن و حتی شرق دور حفظ کرده‌اند. نظام فکری که ایشان پایه‌گذاری کردند، همچنان برقرار است، و سنت کیوتو در کارهای فیلسوفان، نویسندگان، کی‌جی و اخلاف دیگر وی به حیات خود بطور فعالی ادامه می‌دهد و بدون تردید توسعه پیوسته‌ای این مکتب، جایگاه ضروری آن را در فلسفه‌ی معاصر تثبیت می‌کند. مکتب کیوتو نه تنها پاره‌ای مؤثر از رشته‌ی تفکر ژاپنی است، بلکه عناصر متعددی از سنت فلسفی غرب را نیز در بر دارد. همانطور که یکی از پژوهشگران مدرسه کیوتو می‌نویسد «رسالت مدرسه کیوتو، به عنوان مجموعه‌ای از افرادی که علی‌رغم تمامی آنچه که از غرب آموخته‌اند اما، دانش آموخته‌ی سنت‌های شرق بوده‌اند، کوشش در این جهت بوده تا امکانات مکنون در فرهنگ سنتی را در مواجهه‌ی با فرهنگ غربی قرار دهد» (Minamoto 1994, 217).

با توجه به ماهیت جهان امروز، مسائلی که اینک ژاپن (و از اینرو مکتب کیوتو) با آن روبروست، در ابعاد جهانی و نه منحصرأ ژاپنی مطرح می‌شوند. فیلسوفان مکتب کیوتو، با درک این مهم، کوشیده‌اند که با برون‌یابی تجربه‌ی فکری غرب - هرچند بواسطه پژوهشگران نقاد آمریکایی و اروپایی که چه بسا از تفاسیر تنگ‌نظرانه و یک‌جانبه برخوردارند - مسائل فرهنگی و معنوی را مورد توجه قرار دهند که ژاپن مدرن با آن روبروست.

بنا بر معرفی مکاتب تأثیرگذار به ویژه مکاتبی که حوزه‌ی تأثیربخشی آنها از مرزهای آسیا می‌فراتر رفته و دعوت به هم‌اندیشی بشری می‌کنند، در دنیای امروز احساس می‌شود. مکتب کیوتو به عنوان یک نهضت فلسفی، فکری و فرهنگی، پیش از این به خصوصیات شرقی یکی از همان مکاتب است که قلمرو آن از مرزهای ژاپن فراتر رفت و دامنه‌ی نفوذ آن از شرق به غرب سرایت کرد. اگر نگوییم برآمدای فکری این مکتب نقش مؤثری در پیوند اندیشه‌های شرق و غرب داشته است، دست کم می‌توان مدعی شد گام‌های مؤثری برای زدودن موانع آشنایی اندیشه‌ی غربی و تفکر شرقی برداشته است. تردیدی وجود ندارد که شخصیت‌های اصلی مدرسه کیوتو صرفاً به دنبال عرضه‌ی اندیشه‌های خود نبودند، آنها به باور نظریات خویش و نگاه‌های منتقدانه اهمیت می‌دادند و با بردباری قابل تحسین پژوهش‌های مرتبط به آموزه‌های خود را پی‌گیری می‌کردند.

پژوهش حاضر به بررسی مکتب کیوتو از زمان تأسیس تا دوره مدرن و به تحلیل آموزه‌های مدرسه کیوتو در ارائه‌ای الگویی برای تفکر فلسفی و تربیتی در ژاپن و به ارزیابی نحوه‌ی عملکرد این مکتب در مواجهه با آرای فلسفی غرب می‌پردازد و جایگاه و نقش این مکتب را در تحولات فکری ژاپن به ویژه در دوره‌ی معاصر مورد مطالعه قرار می‌دهد. در این تحقیق از آراء اندیشمندانی استفاده شده که بطور مستقیم یا غیر مستقیم با مکتب کیوتو ارتباط داشته‌اند، او سال‌ها مدرسه کیوتو را موضوع تحقیق خود قرار داده‌اند.

تلاش نگارنده، معرفی مکتب کیوتو و تبیین جایگاه این مکتب در سیر اندیشه‌ی شرقی است؛ در نیل بدین مقصود، اندیشه‌شناسی ژاپن مدرن، تحولات فرهنگی و سیاسی معاصر ژاپن، تحلیل مفاهیم و آموزه‌های ژاپنی و شرقی، مواجهه اندیشه‌ورزی شرق و غرب، و بررسی شخصیت‌های تأثیرگذار متفکران کیوتو و فلاسفه‌ی معاصر غرب مورد بررسی قرار گرفته و در سیری تاریخی افق آینده‌ی این مکتب مورد توجه قرار گرفته است. محور اصلی مباحث کتاب، تحلیل اندیشه‌پردازی شرقی با تأکید بر درون‌مایه‌های فکری، منطق و بانی تجربه‌ی ژاپنی است که خاستگاه تمایز فرهنگی با غرب و در بین آن، آهنگشای مفاهیمی فکری- فرهنگی با غرب را تشکیل می‌دهد.

در پایان ضمن آرزوی بدو، ی برای درک فرهنگ‌هایی که به خاستگاه تاریخ بشری نزدیک‌ترند، از اناسمندانی که در این زمینه کوشش می‌کنند سپاسگزارم. در اینجا شایسته است از استاد فرزانه آقای دکتر مصلح ریاست دانشکده ادبیات دانشگاه علامه طباطبائی که توجه به فرهنگ شرق و خاور دور را از ضروریات تعامل میان- فرهنگی می‌داند و ایده‌ی نخستین نگارش این کتاب از ایشان است، کمال تشکر را داشته باشم. از مدیریت محترم انتشارات علمی جناب آقای علمی که با جدیت تمام مباحث چاپ این کتاب را بر عهده گرفتند و افرادی که در جهت نشر این کتاب تلاش نموده‌اند، سپاسگزارم و سرانجام، این کتاب را به اساتید برجسته‌ی گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبائی و همی علاقمندان مفاهیمی فرهنگی شرق و غرب تقدیم می‌کنم.